

Zilās zāles vasara

Edvards van de Vendels

No holandiešu valodas tulkojis Dens Dimiņš

Grāmatas vāku ilustrējusi Elīna Brasliņa

Liels un mazs, 2020

ISBN: 978-9934-574-39-9

Sinopse

Holandiešu zēns Tiho, kurš vienmēr bijis vecāku aprūpēts un stingri pieskatīts, pēc vidusskolas eksāmeniņiem piesakās darbā vasaras nometnē Amerikā. Viņš cer, ka šī pārmaiņa dzīvē ļaus viņam labāk saprast pašam sevi, savas vēlmes un jūtas. Lidostā viņš satiek norvēģi Uliveru, dedzīgu futbolistu, kurš arī dodas uz to pašu nometni. Starp abiem jauniešiem izveidojas aizraušāns un ciešas attiecības.

Kad nometnes vadība atklāj, ka puīši ir vairāk nekā tikai draugi, viņi tiek ar kaunu sūtīti mājās. Zēni lido uz Norvēģiju. Taču tur Tiho saprot, ka Uliveram futbols ir svarīgāks, nekā viņu attiecības. Ulivers ir iemīlējis Tiho, bet nespēj sev atzīt, ka ir gejs. Tiho apjukums un futbola mačo pasaule tiek attēlotas tikpat skaidri un pārliecinoši kā sabiedrības liekulīgā attieksme pret homoseksuāliem cilvēkiem. Grāmatas precīzie dialogi, īsās, pretrunīgu jūtu pilnās epizodes ļauj jauniešiem meklēt stāstā ne vien literāru pieredzi, bet arī savu identitāti.

Grāmata tika nominēta 2021.gada Latvijas Literatūras gada balvai (LALIGABA) kategorijā gada labākais tulkojums un iekļauta biedrības "Latvijas PEN" izveidotajā sarakstā "12 nozīmīgākās 2020.gada grāmatas".

Grāmata piemērota pusaudžiem un jauniešiem no 15 gadu vecuma.

Noskaties grāmatas fragmenta lasījumu [šeit](#) un video, kurā Edvards van de Vendels stāsta par grāmatu, [šeit](#)!

Grāmatas izdošanu atbalstījusi Latvijas Republikas Kultūras Ministrija un Eiropas Savienības programma "Radošā Eiropa".

Par autoru:

Edvards van de Vendels (*Edward van de Vendel*) raksta grāmatas holandiešu valodā – gan bērniem, gan jauniešiem. Pirmpublicējumi iznāk Nīderlandes un Beļģijas izdevniecībās, bet tulkojumi izdoti jau vairāk nekā 40 dažādās valstīs. Rakstnieks dzimis 1964. gadā Nīderlandes pilsētā Lērdamā. Līdz 2001. gadam viņš strādājis skolā, bet pēc tam pievērsies tikai rakstniecībai un guvis ievērojamu atzinību: vairākkārt saņēmis pusaudžu literatūras balvu *Gouden Zoen*, bērnu grāmatu balvu *Silver Slate*, kritiķu balvu *Woutertje Pieterse Prijs* un bijis vairākkārt nominēts arī Astrīdes Lindgrēnas memoriālajai balvai (*ALMA*). Edvards van de Vendels raksta dzeju, dziesmu vārdus, prozu, komiksu tekstus un dokumentālas grāmatas. Latviešu valodā viņa dzejoļi pirmoreiz parādījās Latvijas un Nīderlandes IBBY (*International Board on Books for Young People*) nodaļu kopīgajā projektā „Dzejas plakāti” 2003. gadā.

Par tulkotāju:

Tulkotājs **Dens Dimiņš** tulko grāmatas no franču, islandiešu, grieķu, itāļu, bulgāru un holandiešu valodas, vairākas reizes par izciliem tulkojumiem viņš ieguvis Latvijas Literatūras gada balvu. Izdevniecībā "Liels un mazs" iznākušas viņa tulkotās islandiešu grāmatas bērniem "Briesmonītis teica NĒ!" (2018) un "Zilās planētas stāsts" (2020). rakstīja dzeju gan latviešu, gan zviedru valodā un tulkoja gan latviešu literatūru zviedriski, gan zviedru literatūru latviski. Izdevniecībā „Liels un mazs” izdoti divi Jura Kronberga dzejoļu krājumi bērniem – „Mākoņu grāmata” (2010) un „Laika bikses” (2020). Kronberga asprātība, kas ļoti raksturīga viņa paša dzejai, vērīgums, empātija un lielā atdzejošanas pieredze ļāvuši viņam Starka fantāzijas zvērus no jauna radīt latviešu valodā.

Dens Dimiņš**Kā tu kļuvi par tulkotāju?**

Es to neizvēlējos, grāmatas izvēlējās mani. Es ieklausījos grāmatās, iekritu to izliktajos slazdos.

Kā tu izvēlēties valodas, no kurām tulko?

Viss ir nejaušība, valodas kļūst pieejamas, mums ceļojot laikā un telpā. Valodas var apgūt ar rūpīgu darbu un stipendijām. Talants ir otršķirīgs faktors.

Kas tev visvairāk patīk tulkojot bērnu grāmatas?

Man galīgi nepatīk tulkot bērnu grāmatas, jo es esmu aizmirsis sajūtu, kā ir būt bērnam. Runājot ar bērniem, man bieži liekas, ka es runāju pārāk sarežģīti, ka bērni mani nesaprot vai arī man nav ko viņiem teikt. Tulkojot bērniem, nākas nemitīgi vienkāršot valodu, arī bērniem rakstītās grāmatas bieži vien ir šādā valodā. Tas, protams, nenozīmē, ka bērni būtu apriori dumji, nē. Vienkārši viņi domā citādi, viņi atrodas citā dimensijā. Savā ziņā tulkošana bērniem ir atgriešanās infantilismā, stila vingrinājums. Novērojot jau mūs arī, visticamāk, gaida atgriešanās bērna prātā, senilitāte. Varbūt mēs arī šādi atgūstam dievbērniības garu, kas liks mums saukt: „Aba, Tēvs!”

Kas bija visgrūtākais, tulkojot šo grāmatu? Kam bija īpaši jāpievērš uzmanība?

“Zilās zāles vasarā” nebija viegli stilizēt tīņu sarunas manieri (un gluži velti likās pēc apgāda pieprasījuma tulkot pielikumā visas tās amerikāņu frāzes, ko mūsdienu tīņi Latvijā saprot tāpat). Vēl kā individuālistam bija pasmagi iejusties starptautiskās nometnes atmosfērā, likās, tā ir dzīva elle, viss tas amerikāņu šovs, smaidi, neirotiskais smoltolks un feel good himnas. Padomju laikā esmu bijis pionieru nometnē Asaros, tur arī bija kaut kāda smadzeņu skalošana. Reizēm raizes sagādāja arī avotkultūrā pazīstamas kultūrzīmes, amerikāņu popkultūra, šādas tādas lietas no futbola abstraktās mākslas. Nav tā, ka es bērībā nebūtu spēlējis futbolu skolā vai sētā, bet daudz ko no kājbumbas lietām latvju puikas neverbalizē, latvieši kā somi daudzbrīd ir lakoniski, lieki nekulsta mēli. Tas ir ļoti patīkami.

UZDEVUMI UN AKTIVIĀTES

Materiāli tapuši sadarbībā ar Pusaudžu un jauniešu psihoterapijas centru (www.pusaudzis.lv).

Stāsts sevī ietver vairākas ar pusaudžu attīstību saistītas tēmas – attiecības ar vecākiem, karjeras izvēli pēc vidusskolas, kā arī seksualitāti un romantisko attiecību veidošanos. Pusaudžu vecumposms ir laiks, kurā notiek dzimumnobriešana un seksuālās identitātes veidošanās. Bieži pusaudžiem tas saistās gan ar nedrošību, gan dažādiem eksperimentiem – emocionāli tuvas un arī intīmas attiecības starp viena dzimuma pusaudžiem ir relatīvi izplatītas gan starp tiem, kas vēlāk identificēsies kā homoseksuāli, gan kā heteroseksuāli pieaugušie. Dažādās sabiedrībās vēsturiski ir pastāvējuši dažādi priekšstati un attieksmes pret homoseksualitāti, tāpat arī reizēm ir sastopamas bažas, vai, uzzinot par šādām attiecībām, pusaudži netiks mudināti tādas veidot. Šobrīd pieejamās zināšanas, kā arī ilgtermiņa pētījumi ļauj secināt, ka seksualitāte ir sarežģīta struktūra, kuras izpausmes var ietekmēt gan ģenētiskie un bioloģiskie faktori, gan agrīnās dzīves pieredzes, apkārtējās vides ietekme, kā arī sabiedrības sociālais un kultūras konteksts. Tas ļauj domāt, ka arī seksualitātes veidošanās ir sarežģīts process, kuru ietekmē daudz dažādu faktoru kopums. No pusaudžu vecumposma attīstības viedokļa svarīgākais ir apgūt spēju un prasmes veidot dziļas, emocionāli iesaistītas un drošas attiecības, neatkarīgi no dzimuma. To apgūt var palīdzēt arī piemēri, tostarp literāri, no citu jauniešu attiecību pieredzēm.

1. uzdevums: Dzīve pēc vidusskolas

Gan Ulivers, gan Tiho abi pēc vidusskolas beigām devās uz vasaras nometni ASV.

Reizēm pēc vidusskolas beigām cilvēki mēdz arī izvēlēties paņemt brīvu gadu, brauc strādāt brīvprātīgo darbu vai piedalās citos projektos.

Pārrunājiet:

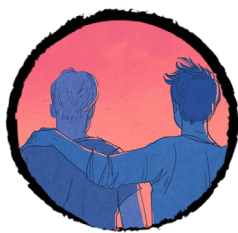
Kā jūs to vērtējat? Kādi ir ieguvumi, paņemot brīvu laiku vai iegūstot pieredzi pirms studiju sākšanas?

Ko tu iegūtu, līdzīgi kā Ulivers un Tiho, aizbraucot uz ārzemēm pēc vidusskolas, nevis uzreiz uzsākot studijas? Kādus riskus tu redzi šādā izvēlē?

Vai esat domājuši par studijām vai darbu ārvalstīs – kāda ir jūsu apkārtējo cilvēku pieredze?

Kādi ir plusi un mīnusi jums zināmo cilvēku pieredzē?

2. uzdevums: Seksualitāte

Nometnes direktors, uzzinādams, ka zēni ir romantiskās attiecībās, norāda, ka "vajadzētu piebremzēt" ar savu pašizpaušmi, jo citiem tas varētu nebūt pieņemami. Daži cilvēki uzskata, ka homoseksualitātes izpaušme (vai jebkura cita seksualitātes izpaušme) viņus aizskar un tāpēc ir ierobežojama, bet citi to uzskata par homofobiju un uzstāj uz cilvēktiesībām un izpaušmes brīvību.

Pārrunājiet:

Kādas ir jūsu domas un vērtības – vai jūs drīzāk sliecaties piekrist Džonam, ka reizēm var būt nozīmīgi apspiest savu pašizpaušmi, lai neaizskartu citu cilvēku morālo pārliecību? Vai tomēr drīzāk ir jāpauž savas jūtas, jāuzdrīkstas atklāti izpaust sevi un savu seksualitāti?

Varbūt ir iespējams kāds līdzsvars vai vidusceļš? Kāds tas varētu būt? Kādi ir plusi un mīnusi katrai no šīm pieejām?

Vai jūs domājat, ka Džona rīcība būtu citāda, ja grāmatas galvenie varoņi būtu puisis un meitene?

3. uzdevums: Starpkultūru komunikācija

Grāmatā savstarpējā komunikācijā daudzas sarunas sastāvēja no atsevišķām angļu valodas frāzēm (*sure, wonderful, great, excellent* utt). Amerikāņiem pārsvarā viss bija "lieliski, brīnišķīgi", bet japānis Josi komunikācijā centās kopēt pārējos. Tiho, būdams holandietis, pamanīja šīs komunikācijas atšķirības starp dažādām kultūrām.

Pārrunājiet:

Iztēlojieties, ka starp grāmatas varoņiem būtu bijis arī latvietis – kā citi nometnes dalībnieki viņu būtu redzējuši, kā viņš būtu izturējies?

Kādi ir labumi un ieguvumi (un kādas problēmas), satiekoties ar cilvēkiem no citām kultūrām? Ko tas dod? Kā citu cilvēku iepazīšana var palīdzēt labāk apzināties savu identitāti? Vai pastāv kādi riski?

Vai jums ir nozīmīga sava nacionālā identitāte? Vai arī drīzāk jūtaties kā pasaules pilsoņi?

Kādas ir jūsu domas par to, kā angļu valoda ietekmē jūsu dzimto valodu? Vai jūs dažādu anglicismu lietošanu uzskatāt par valodas bagātināšanu vai drīzāk problemātisku parādību? Par kādām problēmām tā liecina?

4. uzdevums: Attiecības ar vecākiem

Tiho ar mammu regulāri sarakstījās – uzzinot, ka viņš ir iemīlējies Uliverā, puisis saņēma atbalstu no abiem vecākiem. Tikmēr Ulivera mamma savam dēlam ne reizi neuzrakstīja un par viņu īsti neinteresējās.

Grupu darbs:

Iztēlojieties, ka atrodaties nometnē un viens no puisiem lūdz jums palīdzību, lai pastāstītu par savām attiecībām vecākiem.

Izvēlieties, vai palīdzēsiet Tiho vai Uliveram.

Palīdziet uzrakstīt vēstuli, kurā puisis izstāsta vecākiem par savu pieredzi un atklāj, ka viņam ir izveidojušās attiecības ar otru puisi.

Pārdomājiet, kā jums būtu svarīgi noslēgt vēstuli – ko gribētos sagaidīt no vecākiem šajā situācijā?

Salīdziniet vēstules starp klasesbiedru grupām. Kā atšķiras tās, kuras rakstītas Ulivera vecākiem un Tiho vecākiem? Kuras tēmas ir kopīgas, un kas ir atšķirīgais?

